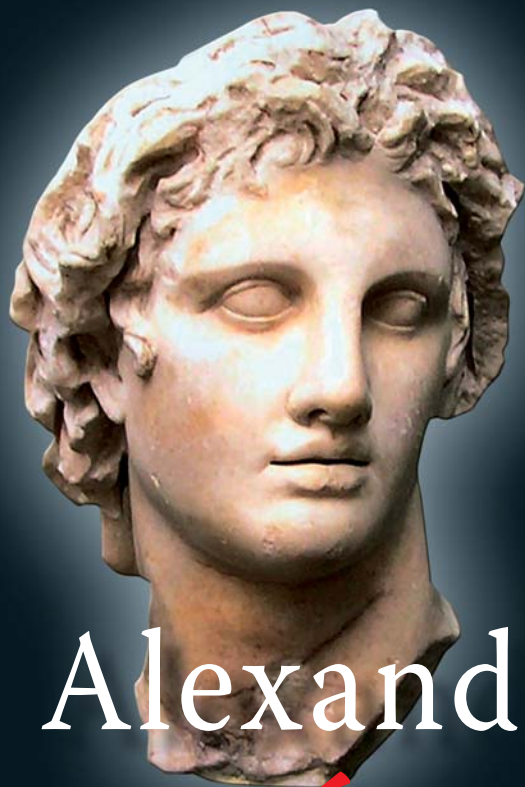

Tažení

Alexandra
VELIKÉHO

ARRIÁNOS

NAKLADATELSTVÍ NAŠE VOJSKO

Tažení
**ALEXANDRA
VELIKÉHO**

ARRIÁNOS

Tažení

**ALEXANDRA
VELIKÉHO**

NAŠE VOJSKO
2010

Translation © 1972 by Jaromír Bělský
Epilogue © 1989 by PhDr. Jan Kalivoda
Copyright Czech edition © by Naše vojsko, s.r.o.
Jacket design © by Jindřich Procházka – Naše vojsko, s.r.o.
All rights reserved

ISBN 978-80-206-1406-3

KNIHA PRVNÍ

PŘEDMLUVA / ARRIÁNOVY PRAMENY

Zprávy o Filipovu synu Alexandrovi, které zaznamenali Ptolemaios, syn Lagův, a Aristobúlos, syn Aristobúlův, oba shodně, přejímám do svého spisu jako zcela zaručené; liší-li se od sebe, pak si z nich vybírám tu verzi, která se mi zdá pravděpodobnější a zároveň si spíše zasluhuje zmínky. O Alexandrovi ovšem psali také jiní spisovatelé – a každý o něm píše jinak: neexistuje člověk, o němž bylo zaznamenáno tolik zpráv navzájem si zcela odporujících. Já však pokládám pro své dílo za poměrně nejspolehlivější pramen Ptolemaia a Aristobúla. Aristobúla proto, že se osobně zúčastnil tažení krále Alexandra; Ptolemaia proto, že nejen byl účastníkem tažení, nýbrž i sám králem, a z toho důvodu musel spíše než kdo jiný považovat lež za věc nečestnou; a oba dohromady proto, že psali teprve po Alexandrově smrti, takže je ani nátlak, ani odměna nenutily líčit věci jinak, než se skutečně udály. Mám k použití údaje i jiných spisovatelů, jež po mém soudu stojí za zaznamenání a nejsou tak zcela bezcenné; takové však uvádím ve svém spise jen jako „legendy o Alexandrovi“. Bude-li se někdo divit, proč po tolika dějepiscích jsem se rozhodl i já vypsát tyto děje, ten ať si po přečtení všech spisů oněch ostatních autorů vezme do ruky i toto moje dílo – a teprve potom ať se diví.

ZAJIŠTĚNÍ SEVERNÍCH HRANIC MAKEDONIE

1 / Filip, jak známo, zemřel v tom roce, kdy byl v Athénách archontem Pýthodélos (na podzim 336 př. n. l., pozn. red.). Filipův syn Alexandr, jakmile převzal po otci královskou moc, se odebral na Peloponnésos. Bylo mu tehdy asi dvacet let. Tam dal svolat všechny Řeky sídlící na Peloponnésu a žádal od nich hodnost vrchního velitele na výpravě proti Peršanům, kterou už dříve udělili Filipovi. Jeho žádosti vyhověli všichni až na Lakedaimoňany, kteří odpověděli, že není jejich zvykem jiné doprovázet, nýbrž jiným stát v čele. Také v aténské obci se prý projevil jakési náznaky odporu. Když se však Alexandr přiblížil k městu, tu mu postrašení Athéňané k jeho poctě učinili ještě větší ústupky, než dříve Filipovi. Po návratu do Makedonie začal Alexandr konat přípravy na tažení do Asie.

S příchodem jara se vypravil do Thrákie, a to proti Triballům a Illyrům, neboť se o těchto dvou kmenech dozvěděl, že chystají povstání. Illyrové a Triballové byli přímými sousedy Makedonie, a proto Alexandr usoudil, že si je nemůže nechat v zádech a vydat se na výpravu tak daleko od vlasti, nýbrž že si je musí napřed zcela podrobit. Vyrazil tedy z Amfipole a vpadl do Thrákie, na území takzvaných „nezávislých“ Thráků, maje po levé straně město Filippy a pohoří Orbélos. Pak překročil řeku Nestos a údajně desátého dne dorazil k pohoří Haimu. Tam se mu v horském průsmyku vedoucím k tomu pohoří, postavilo do cesty vojsko složené z četných ozbrojených kupců a nezávislých Thráků. Ti obsadili výšiny Haimu, kudy muselo projít Alexandrovo vojsko, a byli připraveni zabránit mu v dalším postupu. Seřadili vozy těsně jeden vedle druhého a za

nimi se kryli, takže z nich vytvořili vozovou hradbu, ze které mohli v případě nouze odrážet útoky nepřítele; zároveň počítali s tím, že spustí vozy z nejprudšího svahu přímo proti vystupující makedonské falanze. Jejich mínění bylo, že čím hustší budou řady falangy, až vozy shora mezi ně vjedou, tím drtivěji že budou roztrženy silou řítících se vozů.

Alexandr si však dovedl poradit, jak přejít přes pohoří co nejbezpečněji. Když shledal, že musí prorazit bez ohledu na nebezpečí právě tudy, poněvadž tam nebyl žádný jiný přechod, dal těžkooděncům tento rozkaz: až pojedou vozy po svahu proti nim, měli se ti, jimž to rovný povrch dovolí, rozestoupit tak, aby vozy projely mezi nimi, ti kteří budou ohroženi z několika stran, měli se společně sklonit, případně se položit na zem a vytvořit ze štítů nad sebou ochranný kryt tak, aby je řítící se vozy přeskočily. Skutečně vše proběhlo podle Alexandrových rozkazů a předpokladů: někde se vojáci falangy rozestoupili, jinde se zase vozy bez větších škod převalily nad štíty. Ani jediný muž nepřišel pod koly vozů o život. Makedoňané nabyli odvahy, protože vozy, z nichž měli největší strach, se ukázaly jako neškodné, a vyrazili s válečným křikem proti Thrákům. Alexandr dal rozkaz lučištníkům, aby přešli z pravého křídla před čelo falangy, poněvadž tam byl pro ně vhodnější terén, a aby ostřelovali Thráky, kdekoliv by chtěli zaútočit. Sám přešel spolu se svou tělesnou gardou, s hypaspisty a s Agriány na levé křídlo. Zatím lučištníci odráželi střelbou z luků výpady Thráků. Když pak zasáhla do boje i falanx, snadno vytlačila barbary, vyzbrojené jen lehce a špatně, z jejich pozic, takže ani nevyčkali útoku Alexandra z levého křídla, nýbrž každý odhodil zbraně, jak se mu to hodilo, a prchal z hor dolů. Padlo jich asi tisíc pět set. Zajatých mužů bylo jen málo, protože nepřátelé

byli velmi rychlí a dobře se vyznali v krajině. Zato však padly do rukou vítězů všechny ženy, které je doprovázely, jakož i děti a všechen majetek.

2 / Alexandr odeslal kořist zpět do přímořských měst a pověřil Lýsaniu a Filótu, aby ji prodali. Sám pak přešel vrchol pohoří a postupoval Haimem proti Triballům, až dorazil k řece Lyginu; vzdálenost této řeky od Istru, jdeme-li směrem k Haimu, obnáší tři denní pochody. Král Triballů Syrmos, jenž věděl už dlouho o Alexandrově výpravě, předem poslal ženy a děti Triballů k Istru a nařídil je přepravit přes řeku na jeden z isterských ostrovů. Ten ostrov se jmenuje Peuké. Když se blížil Alexandr, utekli se na ten ostrov z valné části také Thrákové, kteří sousedili s Tribally; a utekl se tam i sám Syrmos se svou družinou, kdežto hlavní síly Triballů uprchly zpět k té řece, od které den předtím Alexandr vyrazil.

Jakmile dostal zprávu o jejich pohybech, změnil i on směr pochodu a znovu táhl přímo proti Triballům. Zastihl je ve chvíli, kdy se už chystali utábořit. Ač překvapeni, zaujali bojové postavení na zalesněném místě blízko řeky. Alexandr zformoval falangu a blížil se k nepříteli. Dal rozkaz lučištníkům a prakovníkům, aby postoupili kupředu a střídali z luků a praků na barbary. Chtěl je vylákat z lesa do volného terénu. A skutečně, když se protivníci octli v dosahu střel a byli jimi zraňováni, vyrazili proti lehce vyzbrojeným lučištníkům, aby s nimi bojovali muž proti muži. Alexandr však, jakmile je takto vylákal ven z lesa, nařídil Filótovi, aby s jezdci z horní Makedonie zaútočil proti pravému křídlu nepřátel, které postoupilo nejdále, a Hérakleidovi a Sópolisidovi rozkázal, aby vedli jezdce z Bottiaie a Amfipole proti levému křídlu. Pěší falangu, před níž rozestavil zbytek jízdy, vedl sám proti středu. Pokud se

obě strany navzájem jen ostřelovaly, nebyli Triballové v nevýhodě. Když je ale s plnou silou napadla sevřená falanx a když mezi ně vjeli jezdci na koních a dotírali na ně ze všech stran, tu se obrátili na útěk a přechali lesem směrem k řece. Na útěku jich bylo tři tisíce zabito, zajatců však i tentokrát bylo málo, poněvadž les u řeky byl hustý a pronásledování za noci obtížné. Na straně Makedoňanů padlo podle Ptolemaia jedenáct jezdců a asi čtyřicet pěšáků.

3 / Třetího dne po bitvě dorazil Alexandr k řece Istru. Je to největší řeka v Evropě, protéká velice rozsáhlým územím a tvoří hranici proti velmi bojovným národům, většinou keltským, které sídlí kolem jeho pramenů. Dále pak Kvádové a Markomani, Iazygové, patříci k Sauromatům, potom Getové, kteří se pokládají za nesmrtelné, po nich nejpočetnější Sauromaté a posléze Skythové, až u samého ústí do Černého moře, kam se Istros vlévá pěti rameny. Zde zastihl Alexandr válečné lodě, jež sem za ním připluly z Byzantia přes Černé moře proti proudu řeky. Nalodil na ně lučištníky s těžkou pěchotou a plul k ostrovu, na nějž se utekli Triballové a Thrákové. S velkým úsilím se pokoušel o vyloďení, ale kdekoliv chtěly lodě přirazit ke břehu, objevili se proti nim u řeky barbaři. Lodí bylo jen málo a vojska na nich neveliký počet. Mimoto měl ostrov z větší části velmi srázné břehy a tok řeky, jež měla podél ostrova zúžené řečiště, byl tak prudký, že znemožňoval přistání.

Proto tedy Alexandr stáhl své lodě zpět a rozhodl se přebročit Istros; chtěl totiž napadnout Gety, sídlící na protějším břehu, protože viděl, jak se tam ve velkém množství shromažďují očividně proto, aby mu zabránili v případném přechodu. Bylo jich asi čtyři tisíce jezdců a více než deset tisíc pěších. Krom toho pojala Alexandra touha navštívit končiny za Istrem. Rozkázal vojákům,

aby naplnili suchým senem kůže, pod kterými stanovali, a aby shromáždili z celého kraje všechny čluny. Bylo jich tam velké množství, poněvadž lidé při Istru je používají nejen k rybolovu, nýbrž i když se chtějí vzájemně po řece navštívit, a často též při podnicích loupežných. Když jich tedy měl pohromadě co největší počet, přepravil po nich tolik vojáků, kolik jen tímto způsobem bylo možno. Spolu s Alexandrem překonalo řeku asi patnáct set jezdců a na čtyři tisíce pěších.

4 / Přeprava se uskutečnila v noci, a to v místě, kde rostlo vysoké obilí, takže přistání zůstalo zcela utajeno. Za ranního roz-
břesku vyrazil Alexandr na pochod přímo přes pole. Přední voje rozhrnovaly obilí kopími. Dokud táhli obilím, jezdci se drželi vza-
du, jakmile však opustili obdělanou půdu, Alexandr sám zavedl jíz-
du na pravé křídlo a Níkánorovi poručil, aby falangu zformoval do
tvaru čtverce. Leč Getové nevyčkali ani prvního útoku jízdy. Zdála
se jim totiž nepochopitelná Alexandrova odvaha, s jakou tak lehce
během jediné noci překročil Istros, jednu z největších řek světa,
aniž přes ni postavil most; děsil je i sevřený tvar falangy a chysta-
ný útok jízdy. Uchýlili se tedy nejprve do města, jež bylo vzdáleno
asi jeden parasang od Istru. Když však spatřili, jak se Alexandr
rychle blíží těsně podél řeky, aby neupadl v obklíčení, v čele s jíz-
dou, opustili Getové i své špatně opevněné město, přičemž s sebou
vzali všechny děti a ženy, co jich stačili koně unést. Jejich snahou
bylo dostat se co možná daleko od řeky do pustých stepí. Alexan-
dr se pak města zmocnil a ukořistil vše, co tam Getové zanechali.
Odvoz kořisti svěřil Meleagrovi a Filippovi, kdežto sám po rozbo-
ření města vykonal děkovné oběti na břehu Istru Diovi–Ochránci,
Hérakleovi a samému Istru za snadný přechod přes řeku. Potom

odvedl ještě za denního světla celé vojsko bez jakékoliv ztráty zpět do tábora.

Sem pak přišli za Alexandrem poslové jak ode všech ostatních nezávislých národů sídlících při Istru, tak také od tribalského krále Syrma; krom toho se k němu dostavili i poslové od Keltů, usazených u Iónského zálivu. Tito Keltové mají mohutnou postavu a hodně si o sobě myslí. Všichni říkali, že přišli proto, aby navázali s Alexandrem přátelské styky, a ten všem dal a ode všech přijal záruky věrnosti.

Pak se ještě Keltů zeptal, čeho se na světě nejvíc bojí; domníval se totiž, že sláva jeho jména pronikla už i mezi ně, ba ještě dále, a proto očekával odpověď, že ze všeho nejvíc se bojí jeho. Leč odpověď Keltů jeho očekávání zklamala. Poněvadž sídlili daleko od Alexandra, v krajinách těžko přístupných, a viděli, že dobyvatel má namířeno jinam, řekli, že se bojí jen toho, aby někdy na ně nespadlo nebe. Sem za ním prý přišli pouze z obdivu k jeho osobě, nikoliv ze strachu nebo za nějakým prospěchem. Alexandr je prohlásil za své přátele, uzavřel s nimi spojenectví a propustil je domů. Jen po straně poznamenal, jak se ti Keltové dovedou naparovat.

5 / Sám pak vyrazil směrem k zemi Agriánů a Paionů. Tu však k němu přišli poslové se zprávou, že se vzbouřil Kleitos, syn Bardyleův, a že se k němu připojil taulantský král Glaukiás; jiní poslové oznámili, že také Autariátové se ho chystají na pochodu přepadnout. Proto se rozhodl vyrazit na cestu co nejrychleji. Langaros, král Agriánů, který projevoval už za života Filipova zřejmou sympatii k Alexandrovi a sám o sobě k němu vypravil poselstvo, mu vyšel vstříc se všemi svými nejlepšími a znamenitě vyzbrojenými hypaspisty. Když se doslechl, že Alexandr shání zprávy

o Autariátech, jací jsou to lidé a kolik jich je, řekl mu, že s Autariáty není třeba si dělat žádné starosti, poněvadž to jsou široko daleko nejhorší vojáci, a nabídl se, že sám vpadne na jejich území, aby se měli co starat sami o sebe. Poté skutečně na Alexandrův rozkaz do jejich země vtrhl a důkladně ji zpusťošil a vyplenil. Za to obdržel kromě vysokého vyznamenání takové dary, jaké jsou pokládány za projev nejvyššího uznání ze strany makedonského krále. Alexandr mu dokonce přislíbil dát za manželku svou sestru Kynanu, až Langaros zavítá do Pelly. Leč ten po návratu domů onemocněl a zemřel.

Zatím Alexandr táhl dál podél řeky Erigonu, až dorazil k městu Pelliu, které obsadil Kleitos, poněvadž to byla nejsilnější pevnost celého kraje. Jakmile tam Alexandr dorazil, zbudoval tábor při řece Eordaiku a rozhodl se hned příštího dne zaútočit na hradby. Kleitovi vojáci však zaujali velmi výhodná postavení na lesnatých kopcích okolo města, aby mohli Makedoňany napadnout ze všech stran, až zahájí útok na město. Glaukiás, král taulantský, se svými posilami ještě nedorazil. Nepřátelé zabili v oběť tři chlapce, stejný počet dívek a tři černé berany a pak vyrazili, jako by se chtěli pustit s Makedoňany do boje. Když se však jejich voje přiblížily, opustili své pozice, třebaže byly tak pevné, takže Makedoňanům padly do rukou i oběti, jak tam ještě ležely.

Toho dne je tedy Alexandr zahnal do města a utábořil se pod hradbami. Nazítří je hodlal obehnat obléhacím valem. Nečekaně se však objevil s velkou silou vojska Glaukiás, král Taulantiů, a Alexandr se musel vzdát myšlenky dobýt města s těmi silami, jež měl po ruce. Poslal tedy Filótu shánět píci a přidělil mu dostatečné množství jezdců pro případ ohrožení, jakož i potahy z tábora. Sotva Glaukiás spatřil odjezd Filótových lidí, rozjel se za

nimi a obsadil výšiny kolem roviny, kde chtělo Filótovo mužstvo shánět píci.

Když Alexandr dostal zprávu, že jezdcům i potahům hrozí nebezpečí, zastihne-li je noc, rychle jim pospíšil na pomoc se svými hypaspisty, lučištníky, Agriány a asi se čtyřmi sty jezdci. Ostatní vojsko zanechal před městem, aby nepřátelé nepodnikli výpad z města a nespojili se s Glaukiem. Jakmile Glaukiás zpozoroval blížícího se Alexandra, výšiny opustil a Filótův oddíl se mohl bezpečně vrátit do tábora. Přesto však se Kleitos a Glaukiás stále domnívali, že mají Alexandra v hrsti. Měli totiž obsazeny horské výšiny kolem města četnými jezdci, dále kopiníky a prakovníky, jakož i nemalým počtem těžké pěchoty; a vojáci obklíčení v městě byli rovněž v pohotovosti. Cesta, kudy se mělo Alexandrovo vojsko vracet, byla úzká: z jedné strany tekla řeka, z druhé se tyčila velmi vysoká hora se sráznými stěnami. Ani vojsko pochodující v čtyřstupech by tudy nebylo mohlo projít.

6 / Za této situace dal Alexandr své falanze hloubku sto dvaceti mužů, na každé z obou křídel postavil po dvou stech jezdcích a nakázal zachovávat úplné ticho, aby vojáci jasně slyšeli rozkazy. Nejprve rozkázal těžkooděncům nést kopí kolmo do výšky, pak je na dané znamení spustit k útoku a zamířit je hned napravo, hned zas nalevo. Samotnou falangu vysunul rychle kupředu a rozkázal jí provádět rychlé obraty, hned na jednu stranu a vzápětí na druhou. Takto zopakoval v krátké době s četnými oddíly falangy několikrát změnu sestavy, poté falangu zformoval v klín a vedl ji na levé křídlo proti nepřátelům. Ti od počátku s úžasem sledovali rychlost a přesnost změn bojové sestavy, a tak teď ani nevyčkali útoku postupujícího Alexandrova vojska a vy-

klidili nejbližší výšiny. Když pak Makedoňané spustili na daný rozkaz bojový pokřik a bušili kopími do štítů, tu se Taulantiové ještě více ulekli toho hluku a jejich vojsko se kvapně stáhlo zpět směrem k městu.

Poněvadž Alexandr viděl, že nevelký zástup nepřátel ještě drží pahorek, přes který vedla jeho cesta, nařídil své tělesné strážní a nejbližším druhům, aby si vzali štíty, nasedli na koně a jeli k tomu kopci; až tam přijedou, pak v případě, že nepřátelé držící pahorek vyčkají jejich útoku, měla jich polovina sesednout s koní, vmísit se mezi jezdce a bojovat pěšky. Sotvaže však nepřátelé prohlédli Alexandrův záměr, vyklidili výšinu a stáhli se na obě strany do hor. Alexandr se svými druhy obsadil kopec a poslal pro Agriány a lučištníky v síle asi dvou tisíc mužů; poté rozkázal hypaspistům překročit řeku a po nich totéž i makedonské pěchotě: až přejdou, měli zabočit doleva tak, aby hned po přechodu bylo vidět hustě sevřenou falangu. Sám stál na předsunuté hlídce a pozoroval z výšiny pohyby nepřátel. Ti, když viděli vojsko přecházet přes řeku, začali sestupovat z hor, aby zaútočili na ty, kteří odcházeli společně s Alexandrem jako poslední. Když už byli nablízku, vyrazil vojevůdce proti nim s oddílem, který měl při sobě, a zároveň spustila falanx bojový pokřik, jako by mu šla přes řeku na pomoc. Nepřátelé, jak se tak všichni hrnuli proti nim, se zarazili a dali se na útek. Vtom se Alexandr spolu s Agriány a lučištníky rychle rozběhli směrem k řece. On sám ji přešel první před všemi ostatními. Když viděl, že nepřátelé dotírají na zadní řady přecházejících, dal postavit na břehu střílné stroje a rozkázal vystřelovat z nich na nejvyšší možnou vzdálenost co největší množství střel; také lučištníkům dal rozkaz vstoupit do vody a střílet z prostředka řeky. A zatímco se Glaukiovi vojáci neodvažovali přiblížit na dostřel,

Makedoňané bezpečně přešli přes řeku, takže ani jediný z nich za tohoto ústupu nezahynul.

Když se Alexandr třetího dne potom dozvěděl, že se Kleitos a Glaukiás utábořili na nevýhodném místě, že nestavějí pravidelné stráže, že nejsou zajištěni ani náspem, ani příkopem (patrně v domněnku, že Alexandr ustoupil ze strachu) a že jejich fronta je neúčinně dlouhá, pod záštitou tmy znovu nepozorovaně překročil řeku, veda s sebou hypaspisty, Agriány, lučištníky a oddíl Perdikův a Koinův. Ostatní vojsko podle rozkazu táhlo za nimi. Jakmile viděl, že nastala vhodná chvíle k útoku, nevyčkal ani, až se všichni spojí, a poslal do boje lučištníky a Agriány. Útok, vedený v uspořádaném šiku proti slabé frontě, byl zcela neočekávaný a jeho hlavní síly směřovaly proti nejslabším místům nepřítele. Některé pobíjeli přímo na lůžku, jiné snadno dostihli na útěku, takže mnozí byli dopadeni a zabiti na místě, mnozí zahynuli na bezhlavém a hrůzyplném útěku. Nemalý počet jich také padl do zajetí. Alexandrovi vojáci pronásledovali nepřítele až k horám Taulantiů. Komu se přece podařilo uniknout, ten přišel o všechny zbraně a vyvázl jen s holým životem. Kleitos nejprve utekl do města, pak je však zapálil a odebral se za Glaukiem do země Taulantiů.

ZKÁZA THÉB

7 / V té době se stalo, že několik vyhnanců vypuzených z Théb proniklo za noci do Théb, protože někteří lidé z města je vybízeli k provedení převratu; a polapili dva nic netušící příslušníky kadmejské posádky, Amyntu a Tímoláa, a zavraždili je mimo území Kadmeie. Pak přišli do shromáždění lidu, a ohánějíce se tím

starým krásným slovem „svoboda“, vyzvali Thébany, aby odpadli od Alexandra a už konečně jednou se zbavili makedonského útla-ku. Lidé jim dopřáli sluchu tím spíše, že vyhnanci tvrdili o Alexandrovi, že přišel v Illyrii o život. Tyto pověsti hojně kolovaly mezi lidem, a to proto, že Alexandr byl už dosti dlouhou dobu vzdálen a nepřicházely od něho žádné zprávy, takže – jak tomu v podobných případech často bývá – lidé, neznajíce pravý stav věcí, přijímali za pravdu to, co se jim nejvíce zamlouvalo.

Když se Alexandr dověděl o událostech v Thébách, ani v nejmenším je nepokládal za bezvýznamné. Vždyť obec athénská budila už dlouhou dobu jeho podezření a význam thébské opovázlivosti nijak nepodceňoval, věda, že by se do nepokojů mohli zapojit nejen Lakedaimonané, už dávno pomýšlející na povstání, nýbrž i někteří jiní Peloponnésané, jakož i nepříteli spolehliví Aitólové. Vedl tedy své vojsko před Eordaiu a Elimiótidu, dále podél hor v Stymfaii a Parauaii a sedmého dne dorazil do Pelinny v Thessalii. Odtud táhl rychle dál a šestého dne vpadl do Boiótie, takže se Thébané dověděli o jeho průchodu Thermopylami, teprve když se s celým vojskem objevil u Onchéstu. A tu původci povstání říkali, že to přišlo z Makedonie vojsko Antipatrovo, kdežto o samotném Alexandrovi dále tvrdili, že je mrtev, a přísně zakročovali proti těm, kteří šířili, že se to blíží sám Alexandr: prý je to nějaký jiný Alexandr, totiž syn Aëropův.

Alexandr vyrazil druhého dne z Onchéstu a táhl proti městu Thébanů směrem na posvátný háj Ioláův. Zde se také utábořil, čímž poskytl Thébanům ještě dostatek času, aby si uvědomili svou vinu a mohli k němu vyslat posly. Ti však byli vzdáleni toho, aby něčím přispěli k dohodě; naopak, jejich jezdcí a dosti četní lehkooděnci vyjeli z města až k táboru, stříleli po předních hlídkách a několik

Makedoňanů dokonce usmrtili. Alexandr vyslal oddíl lehkooděnců a lučištníků, aby odrazili jejich výpad, a ve chvíli, kdy se už Thébané pokoušeli o útok na samotný tábor, se jim to podařilo. Druhého dne obešel Alexandr s celým svým vojskem město až k bráně, která vede směrem k Éleutherám a k Attice. Nepřirazil však až k hradbám, nýbrž utábořil se v nevelké vzdálenosti od Kadmeie, aby byl nablízku s pomocí pro makedonskou posádku v Kadmeii. Thébané totiž obehnali Kadmeiu dvojitým valem a střežili ji tak, aby nikdo zvenčí nemohl obklíčené posádce pomoci a aby posádka jim nemohla nijak škodit výpadem v případě, že by oni sami bojovali s nepřítelem venku před městem. Alexandr, jenž stále ještě chtěl vyjít s Thébany raději po dobrém než po zlém, vyčkával nadále v táboře poblíž Kadmeie. Tu ti z Thébanů, kteří měli na mysli všeobecný prospěch, naléhavě doporučovali vypravit se k Alexandrovi a snažit se vymoci pro thébský lid odpuštění za odpadnutí. Naproti tomu vyhnanci a ti, kteří vyhnance povolali, si neslibovali od Alexandra nic dobrého; k nim patřili mimo jiné také někteří zástupci boiótského svazu. Ti všichni se všemožně snažili vehnat lid do války. Alexandr však nechtěl ani za tohoto stavu věci zahájit útok na město.

8 / Leč tu, jak vypravuje Lagův syn Ptolemaios, Perdikkás, jenž stál se svým oddílem jako předsunutá hlídka tábora neda-leko od nepřátelského valu, nevyčkal Alexandrova rozkazu k boji, nýbrž sám se první vrhl proti valu, prolomil jej a vpadl mezi přední hlídky Thébanů. Následoval ho Amyntás, syn Andromenův, protože s ním měl společné stanoviště; když viděl, jak Perdikkás pronikl přes val, nastoupil i on do útoku se svým oddílem. To spatřil Alexandr, a nasadil proto do boje i ostatní vojsko, aby útočící

oddíly nebyly vydány napospas Thébanům. Lučištníkům a Agriánům dal rozkaz proniknout rychle přes val, kdežto gardový oddíl a hypaspisty zadržel ještě před valem. Tu byl najednou Perdikás při pokusu o průlom do druhého valu zasažen střelou a klesl k zemi; těžce raněného odnesli do tábora a jen stěží se uzdravil ze svého poranění. Ale ti, kteří pronikli spolu s ním, ve spojení s Alexandrovými lučištníky sevřeli Thébany do úvozu, vedoucího k chrámu Hérakleovu, a pronásledovali ustupující až ke chrámu. Zde se však Thébané s válečným křikem obrátili do útoku, takže Makedoňané museli prchat. V boji padl Kréťan Eurybótás, velitel lučištníků, a asi sedmdesát příslušníků jeho oddílu. Zbylí se utekli k makedonské gardě a ke královským hypaspistům. A vtom Alexandr uviděl, že jeho vojáci sice prchají, Thébané však že při jejich pronásledování porušili své bojové sestavy, a proto s pevně sevřenou falangou vpadl mezi ně. Zatlačili je zpět až do brány. Jejich útek byl tak bezhlavý, že ani nestačili za sebou dosti rychle zavřít bránu do města. Ti Makedoňané, kteří byli prchajícím v patách, vpadli dovnitř společně s nimi, protože hradby byly bez vojska (většina byla rozmístěna v předsunutých hlídkách). Když dorazily oddíly Makedoňanů ke Kadmeii, tu se odtud jedni spolu s vojáky kadmejské posádky dali u Amfeia směrem do dolního města, druzí překročili hradby, obsazené už těmi, kteří vnikli do města spolu s prchajícími, a rychle běželi k náměstí. Thébské šiky u Amfeia kladly ještě po krátkou dobu odpor, když ale na ně zaútočili ze všech stran Makedoňané i Alexandr, jenž se objevoval hned zde, hned onde, tu vyrazili thébští jezdci přímo přes město ven na rovinu, kdežto z pěších se každý hleděl zachránit, jak se dalo. Thébané se už ani nebránili, když je v litém boji pobíjeli ani ne tak Makedoňané jako spíše Fókové, Platajané a ostatní Boióťa-

né. Vnikali za nimi až do domů a vraždili ty, kdož se ještě zmohli na odpor, ale i ty, kdož se jako prosebníci uchýlili pod ochranu svatých, přičemž nešetřili ani žen, ani dětí.

9 / Tato řecká katastrofa ohromila nejen přímé účastníky, nýbrž i ostatní Řeky, a to nejen vzhledem k velikosti dobytého města a rychlosti akce, nýbrž zejména neočekávaností, s jakou zapůsobila jak na straně poražených, tak vítězů. Neboť neblahá výprava Athéňanů na Sicílii ani nebyla ve stejné míře bolestná pro Athéňany, ani nevyvolala stejné ohromení nad neštěstím u ostatních Řeků: počtem padlých sice způsobila obci značné ztráty, avšak jejich vojsko (ostatně většinou složené spíše ze spojenců než z vlastních lidí) bylo zničeno daleko od vlasti a město jim zůstalo, takže i později po dlouhý čas válečně odolávali v boji proti Lakedaimoňanům, jejich spojencům a velkému králi. Dále: porážka u Aigospotamoi postihla jen athénské loďstvo, kdežto město neutrpělo nic jiného, než že bylo poníženo rozbořením dlouhých zdí, vydáním většiny lodí a odnětím nadvlády; přesto si uchovalo svou starou ústavu a během nedlouhé doby opět získalo svou bývalou moc, takže Athéňané znovu vystavěli dlouhé zdi, získali námořní nadvládu a dokonce svým podílem pomohli zachránit z krajního nebezpečí Lakedaimoňany, své tehdejší nebezpečné nepřátele, kteří málem zničili jejich město. – Právě tak tomu bylo i při porážce, kterou utrpěli Lakedaimoňané u Leukter a u Mantineie, kdy Lakedaimoňany ohromila spíše neočekávanost nehody než počet padlých; a onen útok, kdy Epameinóndás přitáhl se svými Boióťany a s Arkady až před Spartu, i ten nahnal strach Lakedaimoňanům a jejich tehdejším spojencům spíše nezvyklostí podívané, než bezprostředním nebezpečím. – Dobyť

města Plataj nebylo žádnou velkou pohromou, neboť počet zajatců byl malý, protože většina Platajanů uprchla už dříve do Athén. – Co se týče Mélu a Skióny, byla to města ostrovní a jejich dobytí spíše způsobilo hanbu dobyvatelům, než že vyvolalo nějaké větší překvapení v celém řeckém světě.

Naproti tomu náhlé a neuvážené odpadnutí Thébanů, dobytí jejich města, jež proběhlo tak rychle a snadno, veliké krveprolití, jež bylo způsobeno soukmenovci v důsledku starého nepřátelství, a konečně úplné zotročení města, jež vynikalo mocí a válečnou slávou nad všechna ostatní řecká města – to vše bylo s jistou pravděpodobností uváděno v souvislost s božím hněvem: říkalo se, že Thébané už dávno propadli trestu za to, že zradili v perské válce Řeky, že dobyli v době smluvního míru Plataj a všechny jejich obyvatele uvedli do otroctví, že neřecky pobili ty, kdož se vzdali Lakedaimoňanům, že zpusťovali místo, kde Řekové v boji proti Médům odvrátili nebezpečí od Řecka, a že přispěli svým hlasem ke zkáze Athén, když byl lakedaimonským spojencům předložen návrh, aby bylo město uvedeno v otroctví. Mluvívalo se také o četných božích znameních, jež se vyskytla už před tou pohromou; v té chvíli jim sice nebyla věnována pozornost, ale později je paměť spojila s představou, že už dávno předem byla jimi naznačena nyní nešťastná událost.

Spojenci, kteří měli účast na dobytí Théb a jimž Alexandr svědčil rozhodnutí o osudu města, rozhodli takto: umístit do Kadmeie posádku; do základů zbořit město; celé thébské území s výjimkou posvátných míst rozdělit mezi spojence; děti, ženy a všechny zbylé Thébany prodat do otroctví s výjimkou kněží, kněžek a těch, kteří byli hostinnými přáteli Filipa nebo Alexandra či státními hosty Makedoňanů. Také dům básníka Pindara a Pindarovy potomky

prý Alexandr ušetřil z úcty k básníkovi. Krom toho spojenci rozhodli, aby byla znovu vybudována a opevněna města Orchomenos a Plataje.

10 / Když se donesla zpráva o pohromě Thébanů k ostatním Řekům, tu Arkadové, kteří už vyrazili z vlasti na pomoc Thébanům, se usnesli odsoudit k smrti ty, kteří je k té pomocné výpravě podnikli. Élidští přijali zpět své vyhnance, poněvadž tito byli nakloněni Alexandrovi. Jednotlivé kmeny Aitólů vyslaly svá poselstva a snažily se prosbami dosíci odpuštění, protože i u nich vyvolaly zprávy z Théb jakési nepokoje. Athéňané právě slavili velké mystérie, když k nim dorazilo několik Thébanů přímo z bitvy. Zděšení přerušili mystérie a vše z venkova stahovali do města. Lid, jenž se sešel do shromáždění, zvolil na Démádův návrh ze všech Athéňanů deset poslů a vyslal je k Alexandrovi; byli to mužové, které uznali za nej přijatelnější pro Alexandra. Měli – ovšem ne zrovna v pravou chvíli – Alexandrovi vyřídit, že athénský lid má radost, že se vrátil zdrav z výpravy proti Triballům a Illyrům a že potrestal Thébany za jejich vzpouru. Alexandr odpověděl poselstvu celkem laskavě, nicméně poslal athénskému lidu list, ve kterém žádal vydání Démosthena, Lykúrga a jejich přívrženců; rovněž žádal vydání Hypereida, Polyeuakta, Charéta, Charidéma, Efialta, Diotíma a Moiroklea; tito lidé prý jednak zavinili nešťastnou porážku obce u Chairóneie, jednak později, po smrti Filipově, byli původci urážek vůči němu samému i vůči Filipovi; také na thébském povstání prý mají stejně velkou vinu, jako buřiči pocházející ze samých Théb. Athéňané však ony muže nevydali, nýbrž znovu vyslali k Alexandrovi posly s prosbou, aby upustil od hněvu proti vyžadovaným občanům. Alexandr jim skutečně vyhověl, snad z úcty k městu, snad z nedočkávé

touhy po tažení do Asie; nechtěl totiž za sebou zanechat nic, co by mohlo u Řeků budit nepřátelství. Z vyžádaných, ale nevydaných mužů byl na jeho příkaz jediný Charidémós poslán do vyhnanství. Ten se utekl do Asie ke králi Dáreiovi.

PŘECHOD PŘES HELLÉSPONTOS

11 / Když Alexandr takto všechno zařídil, vrátil se do Makedonie. Tam vykonal Diovi olympskému oběť, zavedenou ještě za časů Archeláových, a uspořádal olympijské hry v Aigách. Podle některých zpráv uspořádal též závody k počtě Múz. Během nich přišla zpráva, že v Pierii se ustavičně potí socha Orfea, syna thráckého Oiagra. Každý z věštců vykládal tento úkaz jinak, ale Aristandros, věstec pocházející z Telmissu, vyzval Alexandra, aby byl dobré mysli; ten jev prý znamená, že básníci epičtí i lyričtí a všichni pěvci budou muset vynaložit mnoho práce, aby básněmi a písněmi oslavili Alexandra a jeho činy.

Na počátku jara Alexandr vyrazil směrem k Helléspontu, když svěřil záležitosti, týkající se Makedonie a Řeků, Antipatrovi. Vedl pěší vojsko, jež čítalo i s lehkooděnci a lučištníky něco přes třicet tisíc mužů, a přes pět tisíc jezdců. Postupoval podél Kerkinítského jezera na Amfípoli a k ústí řeky Strýmonu. Pak přešel přes Strýmón, minul pohoří Pangaion a táhl dál směrem na řecká přímořská města Abdéry a Maróneiu. Cestou odtud dorazil k řece Hebru a i přes ni se přepravil bez obtíží. Odtud pokračoval územím paitickým k řece Melás. Překročil ji a za dvacet dní po odchodu z domova dorazil do Séstu. Když přišel do Elaiúntu, vykonal tam ku počtě Prótesiláově oběť na jeho hrobě, poněvadž Prótesiláos

prý první vystoupil z lodi na půdu Asie, když připlulo řecké vojsko s Agamemnonem k Íliu. Smyslem oběti bylo, aby přistání přineslo Alexandrovi více štěstí než Prótesiláovi.

Parmenión dostal rozkaz, aby přepravil ze Séstu do Abýdu většinu pěchoty a jízdu. Přeprava byla provedena na sto šedesáti trojveslicích a kromě toho na velkém počtu lodí nákladních. Alexandr však, jak píše valná část autorů, plul z Elaiúntu do Achajského zálivu, přičemž během plavby osobně kormidloval velitelskou loď. A když byl uprostřed helléspontské úžiny, zabil býka a k počtě Poseidona a Néroveň provedl obětní úlitbu ze zlaté číše do moře. Rovněž se vypravuje, že první vystoupil z lodi ve zbroji na půdu Asie a že na těch místech, kde vyplul z Evropy a kde vstoupil do Asie, dal postavit oltáře Dia–Ochránce přistání, Athény a Héraklea. Když pak přišel do Ília, přinesl oběť Athéně Ílijské, věnoval chrámu svou zbroj jako votivní dar a místo ní si odtamtud vzal některé z posvátných zbraní, chovaných tam ještě z dob trojské války. Tyto zbraně prý nosili hypaspisté před ním do bitev. Vykonal prý také oběť k počtě Priama u oltáře Dia–Ochránce domu, aby prosbami usmířil Priamův hněv vůči pokolení Neoptolemovu, k němuž sám příslušel.

12 / Cestou do Ília ho ověncil zlatým věncem kormidelník Menoitios, dále Athéňan Charés, který přišel ze Sigeia k tomu účelu, a rovněž někteří jiní, Rekové i místní; ...jiní píší, že tehdy ozdobil věncem i hrob Achilleův; Héfaistión prý ověncil hrob Patroklův. Alexandr, jak se čte u spisovatelů, tehdy nazval Achillea blaženým, protože mu osud dopřál Homéra jako hlasatele budoucí památky. A věru měl Alexandr dobrý důvod pokládat Achillea za šťastného, a to zvláště proto, že při všem jeho jiném štěstí zů-

stalo v tomto ohledu místo prázdné a svět nebyl seznámen náležitým způsobem s jeho činy. Neučinil tak nikdo ani prózou, ani ve verších. Avšak Alexandr nebyl opěvován ani v písních jako třeba Hierón, Gelón, Thérón a mnozí jiní, které s ním vůbec nelze srovnávat. A tak jsou jeho činy daleko méně známy, než zcela bezvýznamné události ze starých časů. Výprava deseti tisíc Řeků za vedení Kýrova proti Artaxerxovi, smutný osud Klearchův a jeho spoluzajatců a návrat Řeků za velitelství Xenofónova, to vše se jeví světu zásluhou téhož Xenofóna v daleko skvělejší světlo, než Alexandr a jeho činy. A přece Alexandr netáhl jen jako něčí spojenec a nebylo to na útěku před velkým králem, když porazil vojska, snažící se ho ohrožit na zpátečním pochodu k moři. Ať posuzujeme činy podle množství či podle velikosti, žádný jiný jedinec ani z Řeků, ani z barbarů nevykonal činy tak četné a tak veliké. Proto i já sám, pravím, jsem se dal do spisování tohoto díla a uznal jsem sám sebe za hodna, abych vyličil lidstvu Alexandrovy činy. Ať jsem kdokoliv já, jenž o sobě takto smýšlím, nepokládám za nutné uvést ani své jméno (ač není ve světě neznámé), ani jméno své vlasti, ani svůj rod, ani úřední postavení, které jsem zaujímal ve své zemi. Jen to napíši, že mou vlastí, mým rodem a mým úřadem jest a už od mládí bylo toto dějepisné dílo. A proto se odvažuji pokládat sám sebe za jednoho z předních řeckých spisovatelů, jestliže je Alexandr jedním z předních válečníků.

Z Ília se Alexandr odebral do Arisby, kde tábořilo celé vojsko, jež přeplulo přes Helléspontos, a příštího dne do Perkóty. Dalšího dne prošel kolem Lampsaku a utábořil se u řeky Praktia, jež teče z hor Ídských a vlévá se do moře mezi Helléspontem a Černým mořem. Pak minul město Kolony a dorazil do Hermótu. Před

vojskem šli vyslaní zvědové, jejichž velitelem byl Amyntás, syn Arrabaiův; podléhala mu švadrona jezdců z Apollónie, jejímž velitelem byl Sókratés, syn Sathónův, a čtyři švadrony takzvaných prodromů. Do města Priapu, jehož obyvatelé se mu vzdali, když je míjel, odeslal posádku pod velením Panégora, syna Lykagorova, příslušníka své šlechtické družiny.

Perští vojevůdci byli: Arsamés, Rheomithrés, Peténés, Nifatés a spolu s nimi Spithridatés, satrapa Lýdie a Iónie, a Arsités, hyparchos Frygie při Hellésponu. Tito byli utábořeni u města Zeleie s barbarskou jízdou a řeckými žoldněři. Když se radili o situaci, jež vznikla Alexandrovým přechodem přes Hellésponos, tu doporučoval Memnón z Rhodu nesvádět bitvu s Makedoňany, kteří mají nad nimi velikou převahu pěchoty a s nimiž je Alexandr osobně přítomen, kdežto jim chybí Dáreios. Radil dále, aby cestou ničili krmivo, aby zapalovali zemskou úrodu a nešetřili přitom ani měst. Tvrdil, že se Alexandr v důsledku nedostatku potravin nebude moci v zemi udržet. Na to prý Arsités prohlásil ve válečné radě Peršanů, že nedovolí zapálit ani jediný dům svých poddaných. A Peršané se přidali na stranu Arsitovu, poněvadž měli Memnona v podezření, že se snaží úmyslně válku protahovat, aby získal významání od krále.

BITVA U ŘEKY GRÁNÍKU

13 / Zatím Alexandr postupoval se sešikovaným vojskem k řece Gráníku. Těžkooděnci byli zformováni ve dvojitou falangu, jezdci umístěni na křídlech a tažná zvířata podle rozkazu šla vzadu. Hégelochos s jízdními kopiníky a asi s pěti sty lehkooděnci jel

jako předvoj, aby prozkoumali postavení nepřátel. Alexandr se už blížil k řece Gráníku, když tu rychle přijeli zvědové a hlásili, že na protějším břehu Gráníku stojí Peršané v bojovém postavení. Alexandr ihned uvedl celé vojsko do nejvyšší pohotovosti. Tu k němu přistoupil Parmenión a řekl mu toto:

„Králi, podle mého mínění by v nynější situaci bylo dobré, abychom se utábořili na břehu řeky, kde teď stojíme. Myslím, že nepřátelé, jejichž pěchota je daleko slabší než naše, se neodváží zůstat přes noc v naší blízkosti, a tak nám umožní, abychom se zítra časně ráno dostali s vojskem bez obtíží na druhou stranu. Dříve než se sešikují do boje, budeme na druhém břehu. Nyní však, zdá se mi, se to nedá uskutečnit bez nebezpečí, poněvadž není možné vést vojsko přes řeku v sestavách. Jak je vidět, řeka má mnoho hlubokých míst, a sám vidíš, jak břehy na jejich straně jsou vysoké a strmé. Až budeme vystupovat z řeky v nepořádku a po malých skupinách, vrhnou se na nás nepřátelští jezdcí v přesně uspořádaných sestavách. A první neúspěch je nejen nepříjemný pro přítomnou chvíli, ale i povážlivý pro výsledek celé války.“

Alexandr mu však odpověděl: „Parmenióne, toho všeho jsem si dobře vědom. Musel bych se ale stydět, když jsem bez potíží přešel Helléspontos, aby tenhle malý potok (tímto slovem zlehčil velikost Gráníku) nám bránil přejít hned v této chvíli. Ostatně by se to nesrovnávalo ani se slávou Makedoňanů, ani s mou pohrdavostí vůči nebezpečí. Také soudím, že Peršanům by mohla stoupnout odvaha tím, že by se pokládali za rovnocenné protivníky Makedoňanů jenom proto, že se jim okamžitě nedostalo toho, co zasluhuje jejich strach.“

14 / Po těchto slovech poslal Parmenióna, aby velel levému křídlu, a sám odešel na pravé. Na krajním pravém křídle stál Filótás, syn Parmeniónův, a velel těžké jízdě, lučištníkům a agriánským kopiníkům. Za ním následoval Amyntás, syn Arrabaiův, jenž velel jízdám kopiníkům, Paionům a švadroně Sokratově. Vedle těchto stáli gardové hypaspisté s velitelem Níkánorem, synem Parmeniónovým; po nich následovala falanx Perdikky, syna Orontova, dále falanx Koina, syna Polemokratova, falanx Kratera, syna Alexandrova, a falanx Amynty, syna Andromenova; vedle nich oddíl pod velením Filippa, syna Amyntova. Na levém křídle stáli na prvním místě thessalští jezdci, jimž velel Kalás, syn Harpalův; vedle nich spojenecká jízda pod velitelem Filippem, synem Meneláovým; po nich Thrákové, jimž velel Agathón; za těmito následovala pěchota, a to falangy Kraterova, Meleagrova a Filipova až do středu celé fronty.

Peršané měli asi dvacet tisíc jezdců a téměř dvacet tisíc cizích zoldněrských pěšáků. Jízda stála v dlouhé linii podél břehu řeky, pěšáci byli rozmístěni za jezdci, neboť terén od břehu značně stoupal. Tam, kde Peršané spatřili proti svému levému křídlu stát Alexandra (byl jasně rozeznatelný podle zářící zbroje a podle projevů hluboké úcty svého okolí), tam postavili na břehu zhuštěné oddíly jízdy.

Po určitou dobu stála obě vojska klidně proti sobě a váhala v obavách před brzkou budoucností. Na obou stranách vládlo hluboké ticho. Peršané vyčkávali, že Makedoňané vstoupí do řeky, aby je pak při výstupu z vody napadli. Tu se Alexandr vyšvihl na koně a pobídl své vojáky, aby ho následovali a prokázali svou statečnost. Dal rozkaz, aby se nejdříve vrhli do řeky jízdni prodromové a Paionové pod vůdcem Amyntou, synem Arrabaiovým,

jakož i jeden oddíl pěchoty vpředu se švadronou Sokratovou pod velitelem Ptolemaiem, synem Filippovým; na tuto švadronu připadlo právě onoho dne postavení v čele jízdy. Alexandr sám vedl za zvuku trubek a za mohutného bojového pokřiku pravé křídlo; vstoupil s vojskem do vody, a aby je proud neunášel, udržoval je stále v šikmém směru. Obával se, aby voda jeho řady nenarušila a ty se pak nestaly snadnou obětí Peršanů.

15 / Kde se oddíly Amyntův a Sokratův nejdříve přiblížily ke břehu, tam i Peršané shora nasadili k útoku: jedni metali střely z vysokého břehu do řeky, druzí sestupovali po schůdnějším břehu až k vodě. Byla to vlastně prudká srážka jezdeckta, při níž se jedna strana snažila vystoupit z řeky a druhá jí v tom chtěla zabránit. Peršané zasypávali nepřátele oštěpy, Makedoňané užívali v boji kopí. První srážka dopadla pro Makedoňany velmi špatně, poněvadž byli početně daleko slabší a navíc museli bojovat na nejisté půdě z řeky proti svahu, kdežto Peršané z vysokého břehu dolů. Kromě toho zde byla nasazena elita perské jízdy, v níž se zúčastnili boje nejen synové Memnónovi, nýbrž spolu s nimi i sám Memnón. Makedoňané, kteří se s Peršany srazili nejdříve, ač zápasili velmi statečně, byli většinou pobiti, jen někteří se zachránili tím, že couvli k blížícímu se Alexandrovi. Ten se pak jako první vrhl mezi Peršany, a to tam, kde byl zástup jezdců nejhustší a kde též stáli perští vojevůdci. Rozpoutal se lýtý boj, zatímco bez obtíží přecházely, jeden za druhým, další makedonské oddíly přes řeku. Byla to bitva jezdecká, podobala se však spíše boji pěchoty: v hustém šiku, kůň proti koni a muž proti muži. Makedoňané usilovali zatlačit Peršany od břehu na rovinu, Peršané se zase snažili nepustit nepřítele na břeh a vrhnout jej zpět do řeky. Nyní se však

začaly uplatňovat přednosti vojáků Alexandrových: jednak měli větší sílu a zkušenost, jednak bojovali dlouhými dřínovými¹ kopími proti krátkým vrhacím oštěpům nepřítele.

Během boje se Alexandrovi zlomilo kopí. I vyžádal si nové od královského štolby Aretia. Avšak i tomu se kopí v boji zlomilo, takže statečně bojoval jen s polovicí zlomeného. Ukázal je Alexandrovi a poradil mu, aby se obrátil na někoho jiného. Dal mu je nakonec Korintʼan Démarátos, šlechtic z jeho družiny. Alexandr je uchopil, a vtom spatřil blížit se Dáreiova zetě Mithridata, cválajícího na koni daleko před ostatními jezdci sešikovanými do tvaru klínu. Vyzrazil mu vstříc a ranou kopím do tváře ho srazil z koně. V téže chvíli se však vyřítit na Alexandra Rhoisakés a ťal mu šavlí po hlavě; urazil mu sice kus přilby, avšak síla úderu byla přilbou oslabena. Také jeho Alexandr srazil z koně, vrazil mu kopí skrze krunýř do prsou. Spithridatés už měl napřaženou na Alexandra zezadu šavli, leč Kleitos, syn Drópidův, jej předstihl, ťal ho do paže a usekl mu ji i s šavlí. Mezitím stále vystupovali z řeky další jezdci, pokud jim to proud dovozoval, a připojovali se k Alexandrovi.

16 / Peršané – muži i koně – byli nyní ze všech stran zraňováni kopími do obličejů, zatlačováni jízdou a zejména tvrdě napadáni od lehkooděnců, kteří se vmísili mezi jezdce. Jejich ústup začal nejdříve tam, kde v předních řadách bojoval Alexandr. Poté Makedoňané prolomili střed nepřátelských vojsk a jezdecko na obou křídlech zůstalo odtrženo. Nastal všeobecný útěk. Z perské jízdy padlo jen asi tisíc mužů, poněvadž nebyli cílevědomě proná-

¹ Dřín obecný. Druh keře nebo až 10 m vysokého stromu, vyskytující se ve Středo-moří. Pozn. red.